

การบริหารจัดการพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น ในพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติน้ำตกธารารักษ์ จังหวัดตาก

น้ำตก ธารารักษ์

ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ ๖ ตำบลมหาวน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ภายใต้การบริหารจัดการของชุมชน เป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ มีระบบนิเวศที่โดดเด่นภายใต้ความเชื่อมโยงของทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ รวมถึงของระบบนิเวศน้ำตกและระบบนิเวศภูเขา ทำให้พื้นที่ที่มีความหลากหลายเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เนื่องจากชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น น้ำตกธารารักษ์ จึงเป็นทั้งเป็นแหล่งอาหาร แหล่งอาชีพ แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งศึกษาเรียนรู้วิถีของชุมชนและผู้มาเยือน

การจะรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ได้นั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี โดยอาศัยกลไกความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน วัด โรงเรียน และชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น นำไปสู่การบริหารจัดการแหล่งธรรมชาติให้สมดุลและยั่งยืนนั้น

ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น นำไปสู่การบริหารจัดการแหล่งธรรมชาติที่มีความยั่งยืน จึงจัดทำผังและแผนการบริหารจัดการพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ น้ำตกธารารักษ์ โดยใช้หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ภายใต้แผนการบริหารจัดการพื้นที่ และจัดทำข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น ภายใต้ ๓ ฐานทรัพยากร คือ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ และทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ทรัพยากร

กายภาพ

และชีวภาพ

มีความสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และเอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) สถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (ONEP, 2017)

ตุ๊กกายตาก (*Cyrtodactylus amphiptraeus*) ชนิดพันธุ์ใหม่ของโลก (Siriwadee et al., 2020)

เตยเหาะ (*Pandanus unicornatus*)

มะม่วงข้างเหยียบ (*Mangifera sylvatica*)

นกอุ้มบาตร (*Motacilla alba*)

คางคกแคระ (*Ingerophrynus parvus*)

ทรัพยากรวัฒนธรรม และภูมิปัญญา

บ้านเจดีย์โคะเป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญา เนื่องจากมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ จึงมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งเพื่อดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ประกอบกับในชุมชนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ทำให้พื้นที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น การแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า และการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เป็นต้น

น้ำตกธารารักษ์ พื้นที่ต้นแบบการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการบูรณาการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างกลมกลืนและรักษาความสมดุลของพื้นที่ภายใต้บริบทของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

